

ویژه کارکنان بهداشت و درمان

دستورالعمل شناسایی، مشاوره و درمان هیپاتیت های ویروسی B و C

مرکز مدیریت بیماریهای واگیر

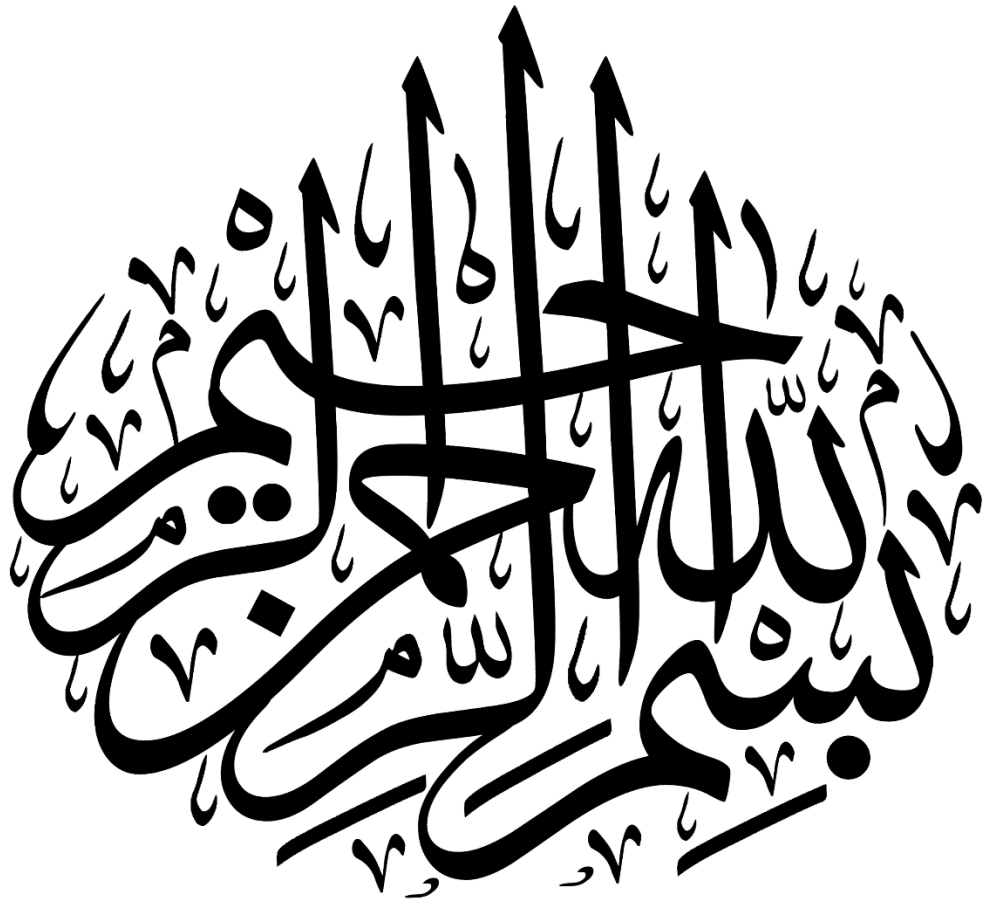
آذر ۱۴۰۱

مجموعه دستورالعمل های گروه هیپاتیت

کد: ۸۰۱۰۰۱

ICDC

<https://icdc.behdasht.gov.ir>

تهیه و تدوین:

دکتر شهنام عرشی، دکتر مصطفی رضایی، دکتر بابک عشرتی، دکتر مهشید احمدیان، دکتر رشیدرمضانی
دریاسری، مهندس روشنک نمازی، دکتر هادی پناهی، دکتر بابک فرخی، دکتر اردشیر خسروی، دکتر بتول
ربانی، دکتر علی گل محمدی، دکتر سید ابراهیم قدوسی، مهندس تکتّم خجسته

فهرست

اختصارات

مقدمه

۵

۶

هدف کلی : شناسایی و مراقبت زود هنگام بیماران مبتلا به هپاتیت ویروسی B و C در نظام

۷

شبکه سلامت

۸

گروههای هدف

۸

محل های ارائه خدمات

۸

نیروی انسانی ارائه دهنده خدمت

۸

خدمات پاسیو (غیر فعال)

۹

خدمات اکتیو (فعال)

۱۰

افراد ارائه دهنده خدمت پاسیو

۱۱

نظام گزارشدهی

۱۲

فرم گزارش ماهانه موارد هپاتیت B و C تشخیص و درمان شده

۱۲

گروههای دریافت کننده خدمات پاسیو (غیر فعال)

۱۳

گروههای دریافت کننده خدمات اکتیو (فعال)

۱۳

اصول کلی برای جلب اعتماد مراجعین و برقراری ارتباط موثر

۱۳

اصول کلی برای مشاوره در زمینه هپاتیت های ویروسی C و B

۱۵

فرایند پاسیو شناسایی /مراقبت و درمان مبتلایان به هپاتیت C

۱۶

فرایند پاسیو شناسایی /مراقبت و درمان مبتلایان به هپاتیت B

۱۷

فرایند شناسایی اکتیو/مراقبت و درمان مبتلایان به هپاتیت B و C

۱۸

خدمات غیرفعال و فعال شناسایی افراد (زن/ مرد) مشکوک به هپاتیت B و C

۱۸

خدمت ۱: شناسایی افراد مشکوک به هپاتیت ویروسی B و C

۱۸

خدمت ۲: آموزش در خصوص هپاتیت و راه های پیشگیری

۱۸

خدمت ۳: توصیه به انجام آزمایش تشخیص سریع هپاتیت B و C (RDT)

۱۹

خدمت ۴: انجام آزمایش تشخیص سریع هپاتیت B و C (RDT)

- ۱۹ خدمت ۵: اعلام نتیجه آزمایش تشخیص سریع هیپاتیت C (RDT) به مراجعه کننده
- ۱۹ خدمت ۶: اعلام نتیجه آزمایش تشخیص سریع هیپاتیت B (RDT) به مراجعه کننده
- شرح وظایف کارشناس مراقب سلامت پایگاه کاهش آسیب در دستورالعمل خدمات شناسایی، مشاوره و درمان هیپاتیت های ویروسی B و C
- ۲۰ • شرح وظایف کارشناس مراقب ناظر در دستورالعمل خدمات شناسایی، مشاوره و درمان هیپاتیت های ویروسی B و C
- ۲۰
- ۲۱ خدمت ۷: ویزیت پزشک و درخواست برای انجام آزمایش PCR
- ۲۲ خدمت ۸: ارتباط با سایر سطوح:
- ۲۴ خدمت ۹: اعلام نتیجه آزمایش PCR هیپاتیت C به مراجع
- ۲۴ خدمت ۱۰: مدیریت و تکمیل خدمات تشخیص و درمان مراجع
- ۲۷ جدول هزینه های یک سال اجرای طرح
- ۲۸ ضمیمه ۱. چک لیست های پایش برنامه حذف و کنترل هیپاتیت
- ۳۷ منابع:

ACF	Active Case Finding
BSS	Behavioral Surveillance Surveys
DIC	Drop In Center
HBV	Hepatitis B virus
HCV	Hepatitis C virus
HIV	Human Immunodeficiency Virus
IDU	Injection Drug User
MMT	Methadone Maintenance Therapy
MSM	Men who have Sex with Men
PCF	Passive Case Finding
PCR	Polymerase Chain Reaction
RDT	Rapid Diagnostic Test
SHEP model	Systematic comprehensive Health Education and Promotion model
STIs	Sexually transmitted infections
SVR	Sustain Virological Response
SW	Sex Worker
TG	Trans Gender
VCT	Voluntary Counseling Test

هیپاتیت B و C همانند دیگر بیماریهای مزمن در یک دوره طولانی بیماران را گرفتار ساخته و نیاز به مراقبت های بهداشتی درمانی پیوسته و زنجیره ای دارد. لذا ماهیت بیماری ایجاب می نماید که اغلب بیماران در یک دوره طولانی تحت مراقبت و درمان قرار گیرند. احتمال مواجهه عده زیادی از مردم با بیماری، فقدان علایم اختصاصی تشخیص بالینی، گرانی خدمات و آزمایشات تخصصی، ناآگاهی مردم و مبتلایان نسبت به علایم و عوارض بیماری و شیوه های انتقال آن و فقدان رویه واحد و واحد های معین برای مراجعه و دریافت خدمات، هیپاتیت B و C را در ردیف یکی از معضلات بهداشتی درمانی اولویت دار در کشور نموده است. با توجه به استقرار مناسب نظام ارایه خدمات بهداشتی اولیه در کشور و تجربه موفق واحد های مشاوره و آزمایش داوطلبانه HIV/AIDS، شرایط مناسبی برای توجه بیشتر به این دو بیماری در نظام شبکه بهداشتی درمانی کشور فراهم می باشد. لذا این دستورالعمل به منظور ارایه خدمات پاسیو و اکتیو هیپاتیت B و C در نظام مراقبت های بهداشتی اولیه تهیه گردیده است. برنامه حذف هیپاتیت هم اکنون جزء اهداف سازمان جهانی بهداشت قرار گرفته است، بطوریکه تا به امروز ۱۵۰ کشور دنیا متعهد به حذف هیپاتیت های ویروسی تا سال ۲۰۳۰ میلادی شده اند. ایران نیز یکی از کشورهای متعهد به حذف هیپاتیت های ویروسی می باشد. متأسفانه بستر نظام شبکه کشور عمدتاً برای اقدامات پاسیو برای کنترل بیماریها طراحی شده است و امکان بیماریابی فعال (Active Case Finding) در آن تعریف نشده است. لازم به ذکر است که بیماری هیپاتیت های ویروسی در ایران عمدتاً در جمعیت های آسیب پذیر (Vulnerable)، در حاشیه (Marginalized)، در معرض خطر (At Risk) و پرخطر (High Risk) متمرکز است. که برای دریافت خدمات به دلایل متعدد مراجعه نمیکنند. رسیدن به اهداف حذف هیپاتیت در ایران نیاز به بازتعریفی خدمات در نظام شبکه کشور و لحاظ نمودن امکان بیماریابی فعال (ACF) در بستر نظام شبکه دارد تا این بیماران شناسایی و تحت مراقبت و درمان قرار گیرند. دستورالعمل حاضر با همین نگاه تدوین شده است؛ لذا لازم است یکی از مراقبین ناظر در هر یک از مراکز جامع سلامت معاونت بهداشت دانشگاههای علوم پزشکی کشور، آموزشهای کافی را برای انجام شناسایی، مشاوره و هدایت بیمار برای دریافت درمان، دریافت نمایند. در این راستا، دستور العمل حاضر با دو نگاه سندرمیک (Passive Case Finding) و بیماریابی فعال (Active Case Finding) آماده شده است. لازم به ذکر است که رتبه مرگ و میر ناشی از هیپاتیت های ویروسی در جهان از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۳ میلادی از جایگاه دهم به هفتم رسیده است و از سوی دیگر در بهترین حالت تنها ۱ نفر از هر ۱۰ نفر فرد مبتلا به هیپاتیت از بیماری خود آگاه بوده و می تواند به درمان دسترسی داشته باشد. در همین راستا بالغ بر ۱۵۰ کشور جهان از جمله ایران متعهد به اهداف سازمان جهانی بهداشت در زمینه حذف هیپاتیت تا سال ۲۰۳۰ شده اند. این اهداف عبارتند از:

- کاهش ۹۰ درصدی موارد جدید ابتلا به هیپاتیت های B و C

● دسترسی همگانی به درمان‌های کلیدی برای هیپاتیت‌های ویروسی مزمن B و C تا ۸۰ درصد که باعث کاهش ۶۵ درصدی مرگ‌های مرتبط با هیپاتیت می‌شود.

علیرغم اینکه ایران در حال حاضر جزو کشورهای با شیوع نسبتاً کمتر هیپاتیت C و B محسوب می‌شود، ولی میزان بروز سالیانه این بیماری در سال ۱۳۹۹ ۵.۹ در صد هزار، و هیپاتیت C ۲.۳ در صد هزار برآورد شده است. بر این اساس بار اقتصادی هیپاتیت B کشور در سال ۲۰۱۳ حدود ۴۵۰ میلیون دلار برآورد گردیده است. هزینه کشوری درمان سالیانه بیماران مبتلا به هیپاتیت B بالغ بر ۲۲۶ میلیون دلار بوده که هزینه دارو قسمت عمده‌ای از آن را شامل می‌شود.

علیرغم روند کاهشی هیپاتیت B در کشور، در برخی مناطق از قبیل استان‌های گلستان، سیستان و بلوچستان رقم شیوع بالاتر از سایر مناطق کشور بوده و حدود ۳٪ برآورد می‌گردد. شیوع HCV در جمعیت عمومی کشور کمتر از HBV و تقریباً کمتر از ۰/۵ درصد برآورد می‌گردد.

مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر در راستای دستیابی به اهداف تعیین شده و کاهش شیوع و بروز هیپاتیت پس از دو سال پایلوت برنامه ادغام و شناخت کاستی‌ها و نقاط ضعف و قوت اجرای برنامه در ۵ دانشگاه کشور نظام شبکه کشور، دستورالعمل جدید را برای اجرای خدمات اکتیو و پاسیو در کل نظام شبکه کشور، با همکاری مرکز مدیریت شبکه آماده نموده است.

نتایج برنامه پایلوت نشان داده است که علی‌رغم تمرکز بیماری هیپاتیت در گروه‌های فوق‌الذکر این گروه از افراد به دلایل متعدد از جمله مسائل اقتصادی، پایین بودن سواد سلامت، مسائل روحی روانی و ماهیت پنهان بیماری برای دریافت خدمات به نظام شبکه کشور مراجعه ننموده لذا لازم است که مداخلات اکتیو با استفاده از کارشناس مراقب ناظر هیپاتیت در بستر نظام شبکه کشور انجام شود.

لازم به ذکر است بررسی شیوع هیپاتیت در گروه‌های پرخطر در غالب دیده‌وری هیپاتیت در زندان و زنان آسیب‌پذیر و معتادین از سال ۱۳۹۱ در کل کشور در چندین دوره با استفاده از کیت‌های تشخیص سریع انجام شده است و بخشی از این اطلاعات در کتاب اطلس داده‌ای زیست رفتاری و مارکر خونی هیپاتیت B و C و کتاب گزارش مراقبت دیده‌وری هیپاتیت‌های ویروسی در زندان‌های ایران به چاپ رسیده است. بررسی شیوع هیپاتیت در زندان بر اساس تفاهم‌نامه فیما بین مرکز مدیریت بیماری‌های واگیر و معاونت بهداشت زندان انجام شده است.

هدف کلی: شناسایی و مراقبت زودهنگام بیماران مبتلا به هیپاتیت ویروسی B و C در نظام شبکه سلامت
اهداف اختصاصی:

- افزایش میزان دسترسی گروههای در معرض خطر بیماری و سایر گروههای هدف به خدمات آموزشی، مشاوره ای، تشخیصی، درمانی و مراقبت از بیماریهای هپاتیت B و C
- تقویت نظام غربالگری هپاتیت B و C
- شناسایی زود هنگام موارد ابتلا و پیشگیری از انتقال هپاتیت B و C به اطرفیان و موارد تماس نزدیک
- درمان موارد تشخیص داده شده براساس پروتکل کشوری درمان هپاتیت B و C
- تقویت نظام ثبت و گزارشدهی در سامانه های سطح یک
- پایش و ارزشیابی

گروه های هدف:

- ۱) کلیه افراد جامعه هدف (مبتلایان به زردی، معتادان تزریقی، زنان باردار و زنان و مردان با رفتارهای پرخطر جنسی، کودکان کار و خیابان) جهت دریافت آموزش، مشاوره و خدمات مراقبتی، حمایتی، درمانی هپاتیت B و C (Passive Case Finding)
- ۲) گروههای در معرض خطر و دارای رفتارهای پرخطر و ساکن در حاشیه شهرها و مراکز MMT¹، VCT³، DIC²، زندان، و کمپ های ترک اعتیاد (Active Case Finding)
- ۳) مبتلایان به هپاتیت B و C و خانواده آنها
- ۴) افراد در معرض مواجهه شغلی
- ۵) بیماران خاص و دریافت کنندگان خون و فرآورده های خونی
- ۶) کلیه زنان باردار

محل های ارائه خدمات

خانه بهداشت، پایگاه سلامت، مرکز خدمات جامع سلامت، مراکز مشاوره و مراقبت بیماریهای رفتاری (موارد عفونت همزمان هپاتیت C و HIV، پایگاه بهداشتی کاهش آسیب (DIC)

نیروی انسانی ارائه دهنده خدمت

تیم سلامت شامل بهورز، ماما، مراقب سلامت، مراقب سلامت ناظر، پزشک عمومی دوره دیده،

---

¹ . Methadone Maintenance Therapy
² . Drop in Center
³ . Voluntary Counseling and Test

خدمات پاسیو (غیر فعال)

- پذیرش افراد مبتلا به هیپاتیت معرفی شده از سایر بخشها و مراکز مرتبط با گروههای هدف (همانند زندانها، VCT، DIC، بهزیستی، آزمایشگاه، بیمارستانها، مطب ها، انتقال خون و ...)
- پذیرش مستقیم فرد مشکوک به ابتلا به هیپاتیت
- انجام مشاوره انجام خدمات تشخیصی (با استفاده از کیت تشخیص سریع هیپاتیت) و درمان بر اساس گایدلاین درمان هیپاتیت B و C
- مشاوره و آموزش دوره ای فرد مبتلا به هیپاتیت دارای پرونده الکترونیک توسط بهورز، مراقب سلامت یا ماما، مراقب ناظر
- مشاوره و آموزش خانواده و افراد در تماس نزدیک فرد مبتلا به هیپاتیت
- پیگیری دوره ای خانواده و افراد در تماس نزدیک در تاریخ های مشخص شده
- ارایه مشاوره در موارد آسیب با سر سوزن به همکاران و مراجعین بر اساس پروتکل احتیاطات استاندارد
- پیگیری دوره ای کیفیت مراقبت و درمان فرد مبتلای شناسایی شده
- ارجاع فرد مبتلا به هیپاتیت به پزشک عمومی دوره دیده (شاغل در مرکز خدمات جامع سلامت) جهت شروع دریافت خدمات درمانی مطابق با گاید لاین کشوری درمان هیپاتیت های ویروسی B و C، در صورت نیاز و ثبت سوابق

خدمات اکتیو (فعال)

- مراجعه مستقیم برای انجام غربالگری و بیماریابی فعالانه افراد در معرض خطر در مراکزی همانند، زندانها، VCT، MMT، مراکز بهزیستی، آرایشگاه ها و جمعیت های در معرض خطر نظیر جمعیت زنان آسیب پذیر (CSW¹) و مردان آسیب پذیر (MSM²)
- غربالگری فعالانه از خانواده و افراد در تماس نزدیک فرد مبتلا شناسایی شده
- پیگیری فعالانه و هماهنگی جهت واکسیناسیون دانشجویانی که واکسن هیپاتیت B دریافت نکرده اند و کارکنان بهداشتی درمانی و سایر اصناف، مطابق با دستورالعمل کشوری برنامه ایمن سازی

تبصره: تشخیص اولیه و درمان بیماران گروههای ذیل، با استفاده از داروهای هیپاتیت C اختصاص داده شده به دانشگاههای کشور، به صورت رایگان انجام می شود.

(۱) افراد بی بضاعت و معتاد، و مبتلایان به عفونت همزمان هیپاتیت C و HIV

¹ . Commercial Sex Worker

² . Men Who Have Sex with Men

۲) زنان سرپرست خانواده

۳) افراد تحت تکفل پوشش کمیته امداد و بهزیستی

۴) زندانیان بی بضاعت

۵) معلولین جسمی یا روانی بی بضاعت

افراد ارایه دهنده خدمت پاسیو

۱. بهورز/ مراقب سلامت

همه بهورزان و مراقبین سلامت ارایه دهنده خدمت باید در زمینه پیشگیری، کنترل و درمان بیماری هیپاتیت بر اساس "مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقای سلامت یا SHEP model" (پیوست ۱)، اصول مشاوره هیپاتیت (پیوست ۲) آموزش دیده باشند. —

۲. ماما / ماما مراقب / مراقب سلامت

این افراد باید در زمینه پیشگیری، کنترل و درمان بیماری هیپاتیت بر اساس "مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقای سلامت یا SHEP model" (پیوست ۱)، اصول مشاوره هیپاتیت (پیوست ۲)، به کارگیری تست تشخیص سریع هیپاتیت C (پیوست ۳) و به کارگیری تست تشخیص سریع هیپاتیت B (پیوست ۴) آموزش دیده باشند.

۳. پزشک

لازم است پزشک ارایه دهنده خدمت در مرکز خدمات جامع سلامت شهری/ روستایی در زمینه "مراقبت و درمان هیپاتیت" (پیوست ۵) آموزش دیده باشد.

۴- کارشناس بهداشت روان

همراهی کارشناس مراقب ناظر در خصوص بیمارانی که در زمینه مشکلات روحی - روانی بیماران مراجعه کننده و تشویق به تکمیل دوره درمان با استفاده از تکنیک اصول مشاوره روان شناسی همکاری نمایند

افراد ارایه دهنده خدمت اکتیو:

۱- کارشناس مراقب ناظر

این افراد موظف هستند هماهنگی لازم جهت ادغام خدمات ACF هیپاتیت در مراکز درمانی مانند زندان، MMT، پایگاه بهداشتی کاهش آسیب (DIC)، VCT، و کمپهای ماده ۱۵ و ۱۶، پاتوق های مصرف مواد و سایر اماکن انجام دهند و بر روند بیماریابی فعال در گروههای پرخطر سخت در دسترس را با استفاده از کیت تشخیص سریع هیپاتیت های ویروسی B و C و همچنین بررسی خانواده و بستگان درجه یک افراد پر خطر از نظر ابتلا به هیپاتیت و مشاوره به سایر افراد داوطلب نظارت نمایند .

تبصره: لازم به ذکر است آمار بیماران شناسایی شده به طور ماهانه می بایست با جزییات کامل مطابق با دستور العمل ابلاغی هیاتیت ، در در سامانه های سطح یک ثبت گردد.

۲-کارشناس بهداشت محیط:

اطلاع رسانی و آموزش علائم و راههای انتقال هیاتیت B و C در زمان بازدید از مکانهای با احتمال خطرانتقال هیاتیتها مانند آرایشگاهها و زندانها و...

۳-مراقب سلامت پایگاه بهداشتی کاهش آسیب (DIC)

تبصره ۵:

- ارائه دهندگان دستور العمل فوق، باید زیر نظر پزشک عمومی دوره دیده در مراکز خدمات جامع سلامت و پایگاه بهداشتی کاهش آسیب انجام وظیفه نمایند که البته این پزشک ترجیحا در مراکز جامع سلامت به صورت استخدام رسمی مشغول فعالیت باشد
- ارائه خدمات تخصصی مطابق با گایدلاینهای درمان هیاتیت B و C (مصوب کمیته کشوری) توسط یک نفر از پزشکان متخصص عفونی، داخلی یا فوق گوارش به عنوان فوکل پوینت دانشگاهی
- خدمات تخصصی شامل درمان بیماران مبتلاء به هیاتیت همراه با سیروز کبدی و عوارضی همچون آسیت ،، واریس مری ، سرطان کبد ،اختلالات مغزی و سایر عوارض پیشرفته یا بیماریهای همراه با بیماری کبدی نظیر بیماری گلوبولونفریت های کلیوی ، واسکولیت ها و ... میباشد
- بیمار یابی فعال عمدتا توسط مراقب سلامت پایگاه بهداشتی کاهش آسیب (DIC) انجام می گیرد.

نظام گزارشدهی

تمام اطلاعات هویتی، دموگرافیک و کلینیکال افراد مورد بررسی در سامانه های سطح یک، ثبت و به طور ماهانه مطابق فرم ذیل به مرکز مدیریت بیماریها گزارشدهی خواهد شد. راه اندازی فرم زیر در سامانه سطح یک جهت اخذ گزارش های ماهانه لازم و ضروری است. لازم به ذکر اطلاعات بدست از موارد عفونت همزمان با HIV به اداره کنترل بیماری ایدز مرکز مدیریت بیماریهای واگیر ارسال گردد .

فرم گزارش ماهانه موارد هیپاتیت B و C تشخیص و درمان شده

ردیف	نام و نام خانوادگی	جنس (مرد/زن)		کد ملی	نتیجه RDT هیپاتیت B		نتیجه RDT هیپاتیت C		نتیجه PCR کیفی هیپاتیت C		نتیجه PCR کمی هیپاتیت B	شروع درمان هیپاتیت C		شروع درمان هیپاتیت B	
		مرد (۱)	زن (۲)		مثبت (۱)	منفی (۲)	مثبت (۱)	منفی (۲)	مثبت (۱)	منفی (۲)		بله (۱)	خیر (۲)	بله (۱)	خیر (۲)
مجموع															

توضیح فرم

- ۱) این فرم به طور ماهانه، تکمیل و از طریق سامانه های سطح یک یکپارچه بهداشت کشور به مرکز مدیریت بیماریها از طرف تمام دانشگاههای کشور جمع آوری خواهد شد.
- ۲) نتیجه SVR مثبت معنی مواردی از هیپاتیت C درمان شده هستند که در هفته ۲۴ پس از انجام PCR هنوز بدن از ویروس هیپاتیت C پاک نشده است.
- ۳) نتیجه SVR منفی معنی مواردی از هیپاتیت C درمان شده هستند که در هفته ۲۴ پس از انجام PCR بدن از ویروس هیپاتیت C پاک شده است.

گروههای دریافت کننده خدمات پاسیو(غیر فعال)

- مراجعه مستقیم (فرد مشکوک مبتلا به هیپاتیت) با شکایت مرتبط(به عنوان مثال زردی، آسیت، مبادرت به رفتارهای پر خطر)
- افراد مبتلا به هیپاتیت معرفی شده از سایر بخشها و مراکز مرتبط با گروههای هدف(همانند زندانها، VCT، DIC، بهزیستی، آزمایشگاه، بیمارستانها، مطب ها، انتقال خون و ...)

گروه‌های دریافت‌کننده خدمات اکتیو (فعال)

- افراد پرخطر مانند معتادان سخت در دسترس و یا جمعیت معتادان گیرندگان خدمات درمان اعتیاد در مراکز MMT، DIC، جمعیت زنان آسیب‌پذیر (CSW1) در مراکز مشاوره زنان و NGOها یا سازمان‌های خدمت‌دهنده به گروه‌های فوق‌الذکر، مبتلایان به عفونت HIV در مراکز مشاوره بیماری‌های رفتاری، مردان آسیب‌پذیر (MSM2)، کودکان کار و خیابان، زندانیان و مراکز بهزیستی، آرایشگاه‌ها، کمپ‌های ماده ۱۵ و ۱۶ و سایر جمعیت‌های در معرض خطر

اصول کلی برای جلب اعتماد مراجعین و برقراری ارتباط موثر

رعایت اصول زیر می‌تواند به اثربخشی و جلب اعتماد مراجعین و برقراری ارتباط موثر کمک نماید:

- لازم به ذکر است بررسی فرد از نظر بیماری‌های هیپاتیت به صورت داوطلبانه و با رضایت شخصی انجام شود.
- استقبال و خوش‌رویی هنگام برخورد با مراجعین
- عدم قضاوت در خصوص نوع رفتار و عملکرد فرد مراجعه‌کننده
- احترام به دیدگاه‌های فرد مراجعه‌کننده
- اطمینان به مراجعین در خصوص محرمانه ماندن اطلاعات اخذ شده

اصول کلی برای مشاوره در زمینه هیپاتیت‌های ویروسی C و B

هدف اصلی از مشاوره هیپاتیت، حمایت از افرادی است که قرار است برای آنها آزمایش انجام شود. صرف نظر از نتیجه آزمایش، کارکنان بهداشتی خط مقدم، باید از طریق آموزش و مشاوره با مراجعه‌کننده، اقدامات و فرآیندهای زیر را انجام دهند:

- اخذ رضایت آگاهانه شفاهی در فرآیندهای پاسیو و اکتیو بیماری‌یابی
- دادن اطلاعات در زمینه هیپاتیت شامل نحوه پیشگیری، درمان و مراقبت از کبد،
- حمایت عاطفی از فرد در راستای آماده شدن برای نتیجه آزمایش،
- تشویق فرد به منظور مراجعه برای آگاهی از نتیجه آزمایش، و تکمیل دوره درمان

با توجه به داوطلبانه بودن انجام آزمایش تشخیص سریع هیپاتیت، ممکن است مراجعه‌کننده پس از دریافت آموزش، تمایلی به انجام آزمایش نداشته باشد. در این صورت لازم است کارشناس مراقب ناظر ضمن مشاوره مجدد، از علل عدم تمایل فرد برای انجام آزمایش

¹ . Commercial Sex Worker

² . Men Who Have Sex With Men

آگاه شده و ضمن سعی در برطرف نمودن آن علل، فرد را برای انجام آزمایش ترغیب نمایند. این علل می تواند شامل عدم توجه فرد به اهمیت موضوع، نگرانی از هزینه آزمایش، انگ و استیگمای ناشی از تشخیص قطعی بیماری، وجود فضای فیزیکی نامناسب و شلوغ برای انجام مشاوره و... باشد. ذکر این نکته لازم است که برای انجام آزمایش هیپاتیت در همه مراکز ارائه خدمات، رعایت پنج مورد زیر (5Cs) ضروری است:

1. رضایت: برای انجام آزمایش هیپاتیت B و C اخذ رضایت شفاهی در خدمات پاسیو کافی است. مراجعه کنندگان باید از مراحل انجام آزمایش و داشتن اختیار برای انجام دادن آزمایش آگاه باشند. مراجعه کننده باید بداند که آزمایش هیپاتیت کاملاً داوطلبانه است و اجباری برای انجام آن نیست.
2. محرمانه بودن: باید به مراجعه کنندگان این اطمینان داده شود که اطلاعات مربوط به آن ها در مراکز ارائه خدمات برای انجام آزمایش هیپاتیت B و C کاملاً محرمانه خواهد ماند. مشاورین و ارائه دهندگان خدمت باید از اقدامات سهوی و غیر عمدی که می تواند باعث مشخص شدن نتیجه آزمایش فرد در سالن انتظار مراجعه کنندگان شود، خودداری کنند.
3. مشاوره: در صورت زیاد بودن تعداد افراد، جلسه مشاوره پیش از آزمایش را می توان به صورت گروهی برگزار کرد، ولی در صورت درخواست مراجعه کنندگان باید این امکان فراهم باشد تا مشاور در فضایی خصوصی به سوالات آنها پاسخ دهد. برای همه کسانی که آزمایش هیپاتیت B یا C انجام داده اند، صرف نظر از نتیجه آزمایش (مثبت یا منفی)، باید مشاوره پس از آزمایش انجام شود.
4. نتایج آزمایش صحیح و درست: کلیه افرادی که آزمایش هیپاتیت B و C انجام می دهند، باید همواره برای ارائه خدمات با کیفیت بالا بکوشند. همچنین باید با استفاده از مکانیسم های تضمین کیفیت، اطمینان حاصل شود که افراد «تشخیص صحیح» را دریافت می کنند.
5. اتصال به خدمات پیشگیری، مراقبت و درمان هیپاتیت: همواره باید توجه داشت که این اقدام جزء تفکیک ناپذیر از فرآیند آزمایش برای تشخیص هیپاتیت های ویروسی به شمار می رود.

---

¹ Consent

² Confidentiality

³ Counselling

⁴ Correct test results

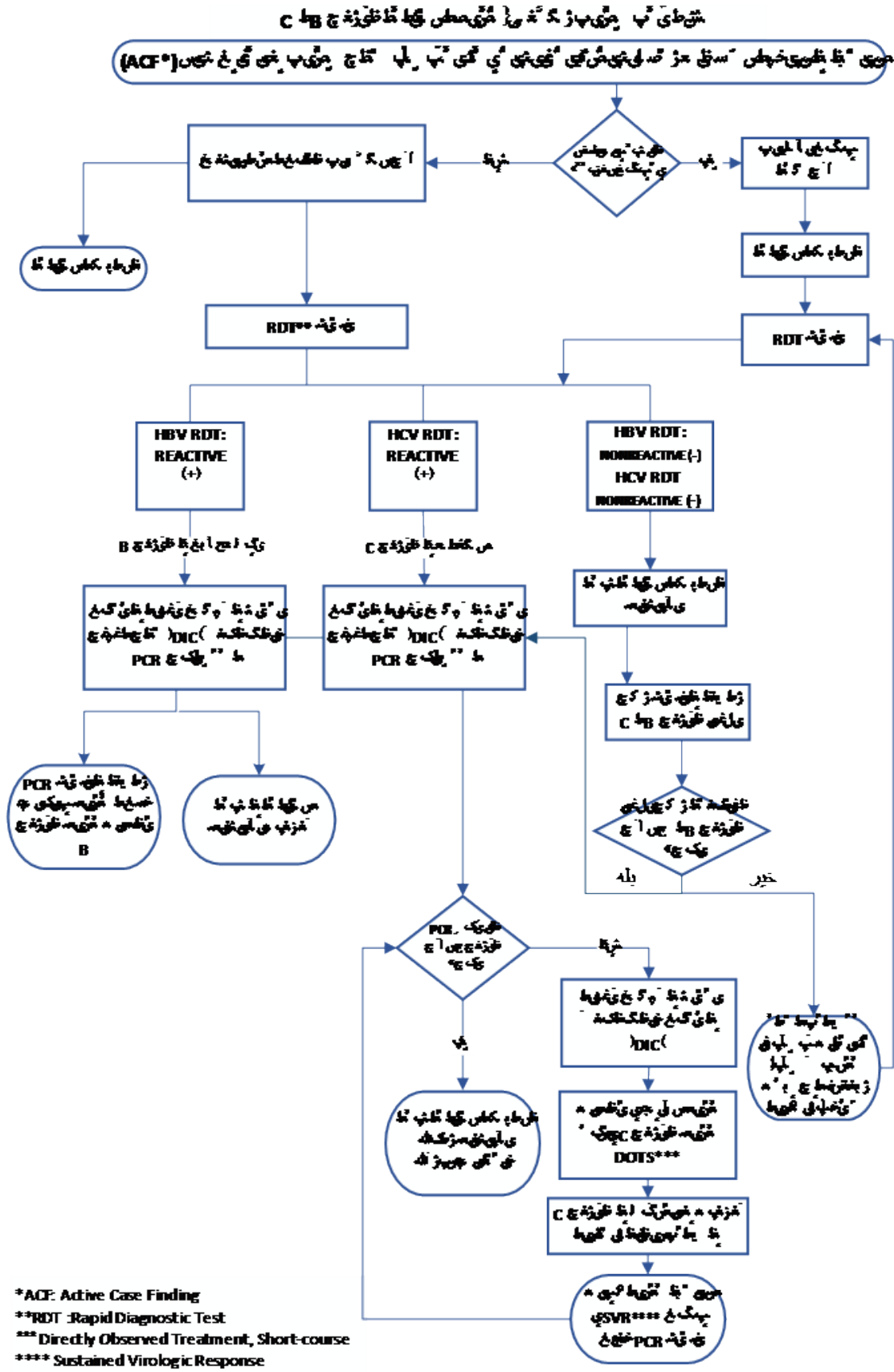
⁵ Connection to hepatitis prevention, care and treatment

فرایند شناسایی اکتیو/مراقبت و درمان مبتلایان به هپاتیت B و C

خدمات غیرفعال و فعال شناسایی افراد (زن/ مرد) مشکوک به هیپاتیت B و C خدمات غیر فعال (پاسیو) که توسط بهورز/ مراقب سلامت در خانه بهداشت/ پایگاه ارایه

می شود:

خدمت ۱: شناسایی افراد مشکوک به هیپاتیت ویروسی B و C

۱-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارایه شود؟

۱. تمام افراد مراجعه کننده با علامت زردی (چشم، صورت یا بدن) به خانه بهداشت/ پایگاه/ مرکز خدمات جامع سلامت شهری/ روستایی.
۲. تمام افراد **مراجعه کننده** که در برنامه غربالگری اولیه اعتیاد که توسط بهورز/ مراقب سلامت انجام می شود مثبت هستند.
۳. تمام افراد **مراجعه کننده** که از نظر رفتارهای جنسی پرخطر، غربالگری مثبت دارند. این افراد شامل افراد MSM (مردانی که با سایر مردان ارتباط جنسی دارند)، SW (زنان یا مردانی که در طی سال قبل حداقل یک رابطه جنسی در ازای پول، کالا یا مواد مخدر داشتند)، افراد TG (افراد تراجنسیتی) و نیز کلیه کسانی که شرکای جنسی متعدد داشته یا با افراد تن فروش ارتباط جنسی داشته یا دارند.
۴. زن باردار(این گروه فقط از نظر هیپاتیت B بررسی گردند).

۱-۲: توضیحات

رعایت اصول کلی مشاوره برای جلب اعتماد مراجعین و برقراری ارتباط موثر می تواند در پاسخگویی آنها به سوالات کمک نماید.

خدمت ۲: آموزش در خصوص هیپاتیت و راه های پیشگیری

۲-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارایه شود؟

این خدمت باید به کلیه افرادی ارایه شود که از مرحله قبل به این مرحله رسیده اند.

۲-۲: توضیحات

آموزش ارایه شده باید بر اساس "مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقای سلامت (پیوست ۱) و به مدت ۱۵ دقیقه با تاکید بر اهمیت تشخیص، مراقبت و درمان زود هنگام و به صورت آموزش چهره به چهره انجام گیرد.

خدمت ۳: توصیه به انجام آزمایش تشخیص سریع هیپاتیت B و C (RDT)

۳-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارایه شود؟

این خدمت باید به کلیه افرادی ارایه شود که از مرحله قبل به این مرحله رسیده اند.

۳-۲: توضیحات

در این مرحله رعایت اصول کلی برای مشاوره در زمینه هیپاتیت های ویروسی B و C ضروری است.

خدمت ۴: انجام آزمایش تشخیص سریع هپاتیت B و C (RDT)

۴-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به کلیه افرادی ارائه شود که از مرحله قبل به این مرحله رسیده اند.

۴-۲ توضیحات

در این مرحله رعایت اصول کلی برای مشاوره در زمینه هپاتیت های ویروسی C و B ضروری است.

خدمت ۵: اعلام نتیجه آزمایش تشخیص سریع هپاتیت C (RDT) به مراجعه کننده

۵-۱: اقدامات انجام شده در صورت منفی بودن نتیجه آزمایش RDT (Anti HCV Ab)

۵-۱-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به کلیه کسانی ارائه شود که واجد شرایط انجام آزمایش RDT بوده و نتیجه آزمایش تشخیص سریع آنها منفی است.

۵-۱-۲: توضیحات

در صورت منفی بودن آزمایش RDT لازم است اقدامات زیر انجام پذیرد:

- آموزش درباره بیماری و راه های پیشگیری (به مدت ۱۵-۱۰ دقیقه بر اساس SHEP model)
- توصیه به فرد برای مراجعه و انجام آزمایش هپاتیت C هر ۶ ماه (اگر فرد در حال حاضر مصرف کننده مواد مخدر است)
- در صورت عدم ابتلا به هپاتیت B و منفی بودن سابقه واکسیناسیون، تزریق واکسن هپاتیت B (با تاکید بر تاریخ مراجعه بعدی مطابق آخرین راهنمای ایمنسازی کشوری)
- توصیه به استفاده از مراقبت های پیشگیرانه (در صورتی که فرد از نظر رفتارهای جنسی پرخطر، غربالگری مثبت دارد)
- معرفی فرد به مراکز درمان نگهدارنده با متادون (در صورتی که فرد در حال حاضر مصرف کننده مواد مخدر است)

۵-۲: اقدامات انجام شده در صورت مثبت بودن نتیجه آزمایش RDT (Anti HCV Ab)

۵-۲-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به کلیه کسانی ارائه شود که واجد شرایط انجام آزمایش RDT بوده و نتیجه آزمایش آنها مثبت است.

۵-۲-۲: توضیحات

در صورت مثبت بودن آزمایش RDT ، به منظور تشخیص قطعی لازم است تا اقدامات زیر انجام پذیرد:

- ارجاع مراجعه کننده به پزشک در مراکز خدمات جامع سلامت
- پیگیری نتیجه مراجعه فرد توسط ماما/مراقب سلامت

خدمت ۶: اعلام نتیجه آزمایش تشخیص سریع هپاتیت B (RDT) به مراجعه کننده

۶-۱: اقدامات انجام شده در صورت منفی بودن نتیجه آزمایش RDT (HBs Ag)

۶-۱-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به فردی ارائه شود که نتیجه آزمایش RDT وی منفی است.

۶-۱-۲: توضیحات:

در صورت منفی بودن آزمایش RDT هپاتیت B لازم است اقدامات زیر انجام پذیرد:

- آموزش در خصوص بیماری و راه‌های پیشگیری (به مدت ۱۵-۱۰ دقیقه بر اساس SHEP model)
- توصیه به مراجعه فرد جهت انجام آزمایش هپاتیت C هر ۶ ماه (تا زمان مصرف ماده مخدر)
- در صورت عدم ابتلا به هپاتیت B و منفی بودن سابقه واکسیناسیون، تزریق واکسن هپاتیت B (با تاکید بر تاریخ مراجعه بعدی مطابق آخرین راهنمای ایمنسازی کشوری)
- توصیه به استفاده از مراقبت‌های پیشگیرانه (اگر فرد از نظر رفتارهای جنسی پرخطر غربالگری مثبت دارد)
- معرفی فرد به مراکز درمان نگهدارنده با متادون (اگر فرد در حال حاضر مصرف کننده مواد مخدر است)

۶-۲: اقدامات انجام شده در صورت مثبت بودن نتیجه آزمایش RDT (HBs Ag)

۶-۲-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به فردی ارائه شود که نتیجه آزمایش RDT وی مثبت است.

۶-۲-۲: توضیحات:

در صورت مثبت بودن آزمایش RDT هپاتیت B لازم است اقدامات زیر انجام پذیرد:

- ارجاع فرد به پزشک در مرکز خدمات جامع سلامت
- پیگیری نتیجه مراجعه فرد

خدمات فعال (اکتیو) که توسط مراقب سلامت پایگاه کاهش آسیب، در پایگاه کاهش آسیب ارائه می

شود

شرح وظایف کارشناس مراقب سلامت پایگاه کاهش آسیب در دستورالعمل خدمات شناسایی، مشاوره

و درمان هپاتیت‌های ویروسی B و C

- شناسایی محل تجمع گروه‌های پرخطر سخت در دسترس در مراکز MMT، DIC، کمپ‌های ماده ۱۶ و ۱۵ معتادان، شلترها، گرمخانه‌ها، مراکز ساماندهی افراد معتاد و زنان آسیب پذیر، NGO و ...
- مراجعه فعالانه (اکتیو) جهت بیماریابی توسط کیت RDT هپاتیت B و C در مراکز فوق الذکر
- مشاوره و آموزش به بیماران (آموزش فردی، گروهی)
- مشاوره و آموزش به خانواده بیماران
- ثبت موارد جدید ابتلا در سامانه‌های سطح یک و تجمیع گزارشات بیماری در ستاد دانشگاهی و ارائه گزارش ماهانه به واحد مدیریت و کنترل بیماری‌های واگیر وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
- پیگیری برای مراجعه بعدی و ثبت و گزارشدهی بیماران مبتلا به هپاتیت B و C
- پیگیری و ثبت نتایج مشاوره و مراقبت درمانی بیماران مبتلا به هپاتیت B هر ۳ ماه یکبار و بیماران مبتلا به هپاتیت C ماهانه تا پایان درمان و خانواده آنها هر سه ماه یکبار

• شرح وظایف کارشناس مراقب ناظر در دستورالعمل خدمات شناسایی، مشاوره و درمان هیپاتیت های ویروسی B و C

- همراهی با کارشناس هیپاتیت و مدیر گروه بیماریها در ستاد شهرستان در معرفی و جلب مشارکت سایر سازمانها
- همراهی با کارشناس هیپاتیت و مدیر گروه بیماریها در جلب مشارکت خیرین سلامت استان جهت پرداخت هزینه های تشخیص و درمان بیماران بی بضاعت
- همراهی با کارشناس هیپاتیت و مدیر گروه بیماریها در ارتباط و تعامل مناسب با مراکز تشخیص موارد جدید هیپاتیت B و C
- همراهی با کارشناس هیپاتیت و مدیر گروه بیماریها در ارتباط و تعامل مناسب با مراکز آزمایشگاهی و تشخیصی
- همراهی با کارشناس هیپاتیت و مدیر گروه بیماریها در ارتباط و تعامل مناسب با سازمان های دیگر (زندانی ها، بهزیستی، ستاد مبارزه با مواد مخدر، بیمه ها، صدا و سیما، شوراهای محلی، علمای مساجد)
- برگزاری کلاس های آموزشی برای پرسنل بهداشتی درمانی و بیماران بر اساس مدل آموزشی SHEP
- همراهی با کارشناس هیپاتیت و مدیر گروه بیماریها جهت تهیه و تدوین مطالب آموزشی بصورت پوستر، پمفلت، کتابچه، اسلاید، فیلم و در اختیار قرار دادن آنها برای مراکز بهداشتی درمانی، مطب پزشکان و دندانپزشکان، بیمارستانها، صداوسیما و سایر سازمان های مرتبط
- همراهی با کارشناس هیپاتیت و مدیر گروه بیماریها در برگزاری کلاسهای آموزشی برای تمامی گروههای هدف

خدماتی که توسط پزشک در مراکز خدمات جامع سلامت ارایه می شود:

خدمت ۷: ویزیت پزشک و درخواست برای انجام آزمایش PCR

۷-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارایه شود؟

این خدمت باید به کلیه کسانی ارایه شود که نتیجه آزمایش RDT آنها مثبت است.

شرح وظایف پزشک مرکز خدمات جامع سلامت

- بررسی و معاینه بیماران ارجاع شده از طرف بهورز و مراقب سلامت و کارشناس مراقب ناظر
  - ارجاع برای انجام آزمایشات کبدی و سولوژیک در صورت نیاز و در صورت امکان درخواست تستهای مولکولار (PCR)
  - ارجاع برای انجام سونوگرافی کبد در وارد لزوم
  - در صورتیکه بیمار دچار عوارض پیشرفته ی هیپاتیت شده باشد، مطابق گایدلاین درمان هیپاتیت B و C ارجاع بیمار به پزشک متخصص ذیربط صورت گیرد .
  - ثبت نتیجه مراقبت و دستورات لازم در بیمار مبتلا به بیماری هیپاتیت B یا C
  - آموزش در خصوص بیماری به بیمار و در صورت نیاز به خانواده وی
- تبصره:** مواردی از بیماری که تست های ارزیابی اولیه وسعت بیماری کبدی نظیر APRI SCORE و FIB-4 دلالت بر فیروز پیشرفته یا سیروز هست یا معاینات اولیه بیمار دلالت بر آسیت یا واریس مری می باشد ، این گروه از بیماران باید به فوکل پوینت متخصص مرتبط در سطح سه جهت بررسی و شروع درمان ارجاع شوند.

$$\text{APRI} = \frac{\frac{\text{AST Level}}{\text{AST (Upper Limit of Normal)}}}{\text{Platelet Count (10}^9\text{/L)}} \times 100$$

تفسیر APRI score :

نمره APRI بیشتر از ۱ دارای حساسیت ۷۶٪ و ویژگی ۷۲٪ برای پیش بینی سیروز است. علاوه بر این ، آنها نتیجه گرفتند که نمره APRI بیشتر از ۰/۷ دارای حساسیت ۷۷٪ و ویژگی ۷۲٪ برای پیش بینی فیروز کبدی قابل توجه است . برای تشخیص سیروز، در صورتی که APRI score مساوی یا بیشتر از ۲ باشد دارای ویژگی ۹۱٪ و حساسیت ۴۶٪ می باشد. هرچه APRI score پایین تر باشد (کمتر از ۰/۵) ، ارزش پیشگویی کننده منفی (negative predictive value) یعنی توانایی رد سیروز بیشتر است. در مقادیر بالاتر (بیشتر از ۱/۵) ارزش پیشگویی کننده مثبت (positive predictive value) یعنی توانایی تایید تشخیص سیروز بیشتر خواهد بود. مقادیر بین این دو عدد کمتر کمک کننده است. APRI به تنهایی ممکن است به اندازه کافی حساسیت لازم را برای رد بیماری نداشته باشد.

FIB-4 شاخص ساده‌ای است که استفاده از آن برای تعیین فیروز کبدی کمک کننده است. فرمول محاسبه:

$$\text{FIB-4} = \text{Age (year)} \times \text{AST (IU/L)} / (\text{platelet count (10}^9\text{/L)} \times \sqrt{\text{ALT (IU/L)}})$$

نتایج FIB-4 به صورت زیر تفسیر می‌شود:

FIB-4 کمتر از ۱/۴۵ به معنای عدم وجود سیروز (فیروز خفیف = F0-F1) ، اعداد بین ۱/۴۵ تا ۳/۲۵ نامعین و اعداد بالاتر از ۳/۲۵ نشان دهنده فیروز شدید یا سیروز (F3-F4) است.

تبصره: این شاخص ها توسط پزشک معالج با توجه به یافته های آزمایشگاهی مورد نیاز، محاسبه شده و تصمیم شروع درمان اخذ می گردد. امکان محاسبه این متغیرها به طور اتوماتیک هم در سامانه های سطح یک در صورت همکاری مهندسين طراح سامانه مذکور وجود دارد.

۷-۲: توضیحات

در هر شهرستان محل اجرای دستورالعمل فوق الذکر برنامه، محل انجام آزمایش PCR در آزمایشگاهی خواهد بود که از طرف آزمایشگاه مرجع سلامت اعلام می شود. از آنجایی که ممکن است محل انجام آزمایش تکمیلی خارج از مرکز خدمات جامع سلامت باشد، لازم است پزشک ضمن درخواست آزمایش، بر ضرورت مراجعه فرد برای انجام آزمایشات تکمیلی تاکید نموده و تا حد امکان از این امر اطمینان یابد.

خدمت ۸: ارتباط با سایر سطوح:

بیمارستانها:

- ارجاع موارد ابتلا به هیپاتیت B و C جهت ارزیابی وضعیت خطر به مراقب سلامت و کارشناس مراقب ناظر جهت پیگیری، ثبت و گزارش بیماری پس از هماهنگی بین معاونتهای بهداشت و درمان هر استان
- پیگیری خانواده بیماران مبتلا به هیپاتیت B و C جهت مراجعه به کارشناس مراقب ناظر
- هماهنگی جهت انجام غربالگری دوره ای بیماران خاص و خانواده های آنها (همودیالیز، تالاسمی، هموفیلی، بیماران با مشکلات کبدی) از نظر هیپاتیت B و C توسط مراقب سلامت و کارشناس مراقب ناظر
- معرفی و ارجاع کلیه موارد شناسایی شده در معرض خطر توسط کارشناس مراقب سلامت ناظر به واحد های کاهش آسیب گذری (DIC) مراکز خدمات جامع سلامت جهت دریافت خدمات مرتبط
- پیگیری بیماران مبتلا به هیپاتیت B و C جهت مراجعه به کارشناس مراقب ناظر مطابق فلوچارت

مراکز مشاوره و مراقبت بیماری های رفتاری (VCT)- Voluntary counseling and testing

- انجام آزمایش هیپاتیت B و C برای تمامی مبتلایان به HIV.
- ارائه خدمات دارویی و درمانی برای افراد HIV مثبت دارای عفونت همزمان با هیپاتیت B و C
- پیگیری بیماران مبتلا به عفونت همزمان HIV و هیپاتیت B و C مطابق فلوچارت
- آموزش و مشاوره به خانواده مبتلایان به عفونت همزمان HIV و هیپاتیت B و C

زندان و واحد های بازپروری:

- هماهنگی جهت شناسایی و بررسی کلیه زندانیان دارای عوامل خطر برای انجام آزمایشات تشخیصی هیپاتیت با استفاده از کیت تشخیص سریع هیپاتیت
- هماهنگی جهت آموزش و مشاوره به خانواده زندانیان جهت مراجعه داوطلبانه به کارشناس مراقب ناظر
- درمان توسط پزشک دوره دیده شاغل در زندان در موارد قطعی ابتلا به هیپاتیت بر اساس پروتکل درمان هیپاتیت B و C
- پیگیری موارد ابتلا به هیپاتیت B و C، مراقبت ها و معاینات دوره ای مبتلایان تحت پوشش واحد بمنظور حصول اطمینان از کیفیت و نحوه دریافت مراقبت های لازم توسط کارشناس آموزش دیده زندان
- آموزش و اطلاع رسانی نحوه پیشگیری و کنترل هیپاتیت به زندانیان توسط کارشناس آموزش دیده زندان
- هماهنگی جهت انجام غربالگری دوره ای از زندانیان و خانواده های آنها از نظر هیپاتیت B و C توسط کارشناس آموزش دیده زندان
- انجام واکسیناسیون هیپاتیت B مطابق با مفاد تفاهم نامه فی مابین

آزمایشگاههای تشخیص طبی

- ارسال مشخصات/ارجاع افراد با تست مثبت هیپاتیت B و C به مرکز بهداشت شهرستان/معاونت بهداشت دانشگاه علوم پزشکی/ کارشناس مراقب ناظر و ثبت در سامانه های سطح یک

واحد های بهداشتی درمانی غیر دانشگاهی (مطب های خصوصی، درمانگاهها و کلینیک های عمومی):

- ارجاع افراد شناسایی شده مبتلا به هیپاتیت B و C به کارشناس مراقب سلامت ناظر مراکز خدمات جامع سلامت

سازمان انتقال خون

- آموزش و مشاوره کلیه داوطلبین اهدا خون که در مرحله شناسایی دارای عوامل خطر هیپاتیت تشخیص داده می شوند
- اطلاع رسانی به کلیه مراجعینی که دارای نتیجه آزمایش مثبت هیپاتیت B و C می باشند بمنظور مراجعه داوطلبانه به کارشناس مراقب سلامت ناظر برای دریافت خدمات مشاوره ای و مراقبتی و هدایت برای درمان
- اعلام نتایج آزمایشات هیپاتیت های ویروسی B و C اهداکنندگان خون مطابق با مفاد تفاهمنامه فی مابین به معاونت بهداشت دانشگاه

خدمت ۹: اعلام نتیجه آزمایش PCR هیپاتیت C به مراجع

۹-۱: اقدامات انجام شده در صورت منفی بودن نتیجه آزمایش PCR

۹-۱-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به فردی ارائه شود که دارای نتیجه آزمایش RDT مثبت و PCR منفی است.

۹-۱-۲: توضیحات

در صورت منفی بودن آزمایش PCR، پزشک باید فرد را برای انجام اقدامات زیر به مراقب سلامت/ بهورز ارجاع دهد:

- آموزش درباره بیماری هیپاتیت و راههای پیشگیری (به مدت ۱۵-۱۰ دقیقه بر اساس SHEP model)
- توصیه به مراجعه برای انجام آزمایش هیپاتیت C هر ۶ ماه (اگر فرد در حال حاضر مصرف کننده مواد است)
- در صورت عدم ابتلا به هیپاتیت B و منفی بودن سابقه واکسیناسیون، تزریق واکسن هیپاتیت B (با تاکید بر تاریخ مراجعه بعدی مطابق آخرین راهنمای ایمنسازی کشوری)
- توصیه به پرهیز از رفتارهای پر خطر جنسی و اقدامات پیشگیرانه
- معرفی فرد به مراکز درمان نگهدارنده با متادون (اگر فرد در حال حاضر مصرف کننده مواد مخدر است)

۹-۲: اقدامات انجام شده در صورت مثبت بودن نتیجه آزمایش PCR

۹-۲-۱: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به فردی ارائه شود که نتیجه آزمایش RDT و PCR وی مثبت است.

۹-۲-۲: توضیحات

در این حالت لازم است تا اقدامات زیر توسط پزشک صورت پذیرد:

- ارجاع همسر بیمار برای آموزش و انجام آزمایش RDT به مراقب سلامت
- مدیریت و تکمیل خدمات تشخیص و درمان بیماران مطابق پروتکل (پیوست ۴)

جدول زمانبندی فعالیت ها

مجموع زمان بندی	شاخص ارزیابی	مدت زمان ارائه دهنده خدمت			نوع فعالی	ردیف
		پزشک عمومی دوره دیده	مراقب سلامت/ ماما/مراقب ناظر	بهورز		
بسته به جمعیت هر شهر و روستا جمع زمان مصرفی متغییر می باشد	<p>- نسبت افراد مراجعه کننده به پایگاه سلامت/خانه بهداشت/مرکز جامع سلامت با شکایت زردی به تعداد کل مراجعین(درصد)</p> <p>-نسبت افراد مراجعه کننده با رفتارهای پر خطر جنسی و اعتیاد به تعداد کل مراجعین(درصد)</p> <p>-نسبت بیماران شناسایی شده نسبت به تعداد کیت های مصرف شده (درصد)</p> <p>- تعداد موارد PCR مثبت نسبت به کل موارد RDT مثبت</p> <p>-درصد تست سریع مثبت در افرادی که با شکایت زردی مراجعه کرده‌اند.</p> <p>-درصد تست سریع مثبت در افرادی که با رفتارهای پرخطر جنسی و اعتیاد مراجعه کرده‌اند</p>	-	۱۰ دقیقه به ازای هر بیمار	۱۰ دقیقه به ازای هر بیمار	شناسایی افراد مشکوک به هیپاتیت ویروسی B و C به صورت پاسیو (نظام سندرمیک) و توصیه و انجام آزمایش تشخیص سریع هیپاتیت B و C (RDT)	۱

خدمت ۱۰: مدیریت و تکمیل خدمات تشخیص و درمان مراجع

۱-۱۰: این خدمت باید به چه کسانی ارائه شود؟

این خدمت باید به فردی ارائه شود که نتیجه آزمایش RDT وی مثبت بوده و پس از انجام PCR و آزمایش های تکمیلی (مطابق گایدلاین)، دارای اندیکاسیون درمان توسط پزشک مستقر در مرکز خدمات جامع سلامت است.

۲-۱۰: توضیحات:

در صورتی که مطابق گایدلاین، اندیکاسیون درمان توسط پزشک مستقر در مرکز خدمات جامع سلامت وجود ندارد، لازم است بیمار به فوکل پوینت تعیین شده در معاونت های بهداشتی یا متخصص داخلی/متخصص عفونی / فوق تخصص گوارش در سطح ۳(بیمارستان تخصصی) ارجاع شود.

۲	شناسایی و مشاوره افراد پر خطر مشکوک به هپاتیت ویروسی B و C به صورت اکتیو و توصیه و انجام آزمایش تشخیص سریع هپاتیت B و C (RDT)	۳۰ دقیقه به ازای هر بیمار	-	- نسبت افراد شناسایی شده به صورت شناسایی فعال (Active Case Finding) به تعداد کل تست‌های ریپید هپاتیت B و C	بسته به جمعیت هر شهر و روستا جمع زمان مصرفی متغییر می باشد
۲	آموزش در خصوص هپاتیت و راه های پیشگیری	۱۰ دقیقه به ازای هر بیمار	-	- تعداد مشاوره و آموزش به بیماران (آموزش فردی، گروهی)	بسته به جمعیت هر شهر و روستا جمع زمان مصرفی متغییر می باشد
۳	ویزیت پزشک و درخواست برای انجام آزمایش PCR و سایر آزمایشات تکمیلی	-	-	- درصد بیماران درمان شده به کل موارد PCR مثبت، - درصد ارجاع بیماران به سطح دوم به کل موارد PCR مثبت	بسته به جمعیت هر شهر و روستا جمع زمان مصرفی متغییر می باشد

جدول هزینه های یک سال اجرای طرح

مجموعه هزینه (تومان)	هزینه PCR (تومان)	جمعیت تحت درمان در سال اول (تومان)	هزینه کیت (تومان)	جمعیت مورد بررسی	
10,000,000,000	8,200,000,000	20,000	1,800,000,000	60,000	HCV
16,187,000,000	14,387,000,000	5,000	1,800,000,000	60,000	HBV
26,187,000,000	22,587,000,000		3,600,000,000	مجموع هزینه های تشخیص اولیه و قطعی HCV و HBV	

- هزینه هر عدد کیت تشخیص سریع هپاتیت B و C، سی هزار تومان می باشد. همچنین هزینه PCR کمی هپاتیت B به ازای هر بیمار ۲۸۷۷۴۰۰ تومان و هزینه PCR کیفی هپاتیت C به ازای هر بیمار ۸۲۰۰۰۰ می باشد.

- دارو توسط امور دارویی معاونت بهداشت تامین خواهد شد

- هزینه PCR برای درمان بیماران هپاتیت C برای یک دوم بیماران، و در مورد بیماران هپاتیت B بنیز صرفاً برای ۵۰۰۰ بیمار رایگان در نظر گرفته شده است.

ضمیمه ۱. چک لیست های پایش برنامه حذف و کنترل هپاتیت

نام چک لیست								
چک لیست پایش ماما/مراقب سلامت ماما در پایگاه بهداشت								
شهرستان:			دانشگاه علوم پزشکی :					
پایگاه سلامت :			مرکز خدمات جامع سلامت :					
تلفن تکمیل کننده تلفن فرد مسئول			تاریخ پایش : پایش کننده (گان) : پایش شونده (گان) : :					
امت یاز	غیر حضور ی	حضور ی	راه‌نما	معیار سنجش/ استاندارد	سؤال / سنج	رد یف	وزن	حیطه/بر نامه
8		✓	مشاهده فایل یا کتابچه دستورالعمل شناسایی، مشاوره و درمان هپاتیت های ویروسی بی و سی و تسلط بر شرح وظایف مراقب سلامت/ماما مندرج در دستورالعمل	o بلی (۲ امتیاز)	مراقب سلامت/ماما، آموزش دستورالعمل اجرایی "برنامه مدیریت ادغام بیماری هپاتیت در نظام ارائه خدمات اولیه سلامت" را دریافت کرده است	1	4	آموزش
4		✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)				
0		✓		o خیر (۰ امتیاز)				
4		✓	مشاهده فایل یا کتاب آموزش پیشگیری، کنترل و درمان هپاتیت مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت SHEP MODEL	o بلی (۱ امتیاز)	مراقب سلامت/ماما، آموزش هپاتیت بر اساس model SHEP را دیده است	2	4	
0		✓		o خیر (۰ امتیاز)				
4		✓	انتظار می رود که فایل یا کتابچه دستورالعمل شناسایی، مشاوره و درمان هپاتیت های ویروسی بی و سی در پایگاه بهداشتی موجود باشد	o بلی (۱ امتیاز)	دستورالعمل اجرایی "برنامه مدیریت ادغام بیماری هپاتیت در نظام ارائه خدمات اولیه سلامت" در پایگاه بهداشتی موجود است	3	4	
0		✓		o خیر (۰ امتیاز)				
8		✓	مشاهده صورتجلسات یا مستندات آموزشی انجام شده توسط مراقب سلامت/ماما با استفاده از ابزارهای آموزشی (پوستر، پمفلت، کتاب، کتابچه...) مطابق با مفاد آموزشی مندرج در فایل یا کتاب آموزش پیشگیری، کنترل و درمان هپاتیت مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت SHEP MODEL برای گروههای هدف	o بلی (۲ امتیاز)	آموزش هپاتیت و راه‌های پیشگیری از آن برای مراجعین گروه هدف انجام می‌شود	4	4	
4		✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)				
0		✓		o خیر (۰ امتیاز)				

4	✓	انتظار می رود در رعایت محرمانگی اطلاعات نهایت دقت را به عمل آورد و با توجه به نوع سوالات مرتبط با بیماری هپاتیت و لزوم رعایت محرمانگی اطلاعات، فضای فیزیکی مناسب جهت مشاوره فراهم نماید.	o بلی (۱ امتیاز)	محرمانه ماندن اطلاعات مراجعه کننده و فضای خصوصی برای انجام مشاوره به منظور توصیه به آزمایش هپاتیت رعایت می شود	5		
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				
4	✓	پرسشگری در خصوص آموزش و پیشگیری راههای انتقال هپاتیت B و C از مراجعینی که برای آنها کیت RDT مصرف شده است	o بلی (۱ امتیاز)	به افراد پس از انجام RDT هپاتیت، در خصوص پرهیز از رفتارهای پرخطر آموزش داده می شود	6		
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				
10	✓	انتظار می رود که کیت RDT هپاتیت B و C به اندازه جمعیت گروه هدف در مرکز موجود باشد	o بلی (۲ امتیاز)	کیت RDT هپاتیت B و C در مرکز موجود است	7		
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				
10	✓	انتظار می رود کیت های RDT در دمای زیر ۲۵ درجه و به دور از رطوبت و با رعایت تاریخ انقضا در محل مناسب (ترجیحا در یخچال) نگهداری شوند.	o بلی (۲ امتیاز)	شرایط نگهداری کیت های RDT هپاتیت B و C در مرکز صحیح است	8		
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				
20	✓	انتظار می رود مراقب سلامت/ماما با مطالعه فایل آموزشی انجام تست تشخیص سریع هپاتیت، مسلط به انجام درست بیماریابی اولیه توسط کیت های تشخیص سریع هپاتیت (RDT) به شیوه درست برای گروه های پرخطر و در معرض خطر باشد	o بلی (۴ امتیاز)	مراقب سلامت/ماما اقدام به انجام RDT هپاتیت B و C در افراد مورد هدف (برنامه حذف هپاتیت) می نماید	9		5
5	✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)				
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				
15	✓	بررسی تعداد بیماران شناسایی شده و ارجاع شده به پزشک انجام می شود	o بلی (۳ امتیاز)	اطمینان از اینکه پس از انجام RDT، بیماران شناسایی شده برای ادامه روند تشخیص و درمان به پزشک معرفی می گردند	10		5
5	✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)				
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				
5	✓	مراقب سلامت/ماما با استفاده از شناسایی و فراخوان افراد خانواده فرد مبتلا، اقدام به انجام تست RDT برای هپاتیت B و C کرده و مستندات آن را ثبت می نماید.	o بلی (۱ امتیاز)	اقدامات پیگیری برای اطرافیان فرد با نتیجه RDT مثبت هپاتیت های B و C انجام می گیرد	11		
2.5	✓		o تا حدودی (۰.۵ امتیاز)				
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				
8	✓	بررسی گزارشهای ماهانه بر اساس فرم گزارشدهی به کارشناس هپاتیت شهرستان	o بلی (۲ امتیاز)	گزارش ماهانه بر اساس فرم گزارشدهی به کارشناس هپاتیت شهرستان ارسال می شود	12	4	ثبت اطلاعات
4	✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)				
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)				

نام چک لیست							
چک لیست پایش بهورز در خانه بهداشت							
مرکز خدمات		شهرستان:		دانشگاه علوم پزشکی:		جامع سلامت:	
تلفن تکمیل کننده فرم:		تلفن فرد مسئول:		پایش کننده (گان):		پایش شونده (گان):	
حیطه/برنامه	وزن	ردیف	سؤال / سنجه	معیار سنجش/ استاندارد	راهنما	حضور	غیر حضوری
آموزش	1	1	بهورز، آموزش دستورالعمل اجرایی "برنامه مدیریت ادغام بیماری هیپاتیت در نظام ارائه خدمات اولیه سلامت" را دریافت کرده است	o بلی (۲ امتیاز)	مشاهده فایل یا کتابچه دستورالعمل شناسایی، مشاوره و درمان هیپاتیت های ویروسی بی و سی و تسلط بر شرح وظایف بهورزان مندرج در دستورالعمل	✓	8
			o تا حدودی (۱ امتیاز)	4			
			o خیر (۰ امتیاز)	0			
	2	2	بهورز، آموزش هیپاتیت بر اساس SHEP model را دیده است	o بلی (۱ امتیاز)	مشاهده فایل یا کتاب آموزش پیشگیری، کنترل و درمان هیپاتیت مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت SHEP MODEL	✓	4
			o خیر (۰ امتیاز)	0			
	3	3	دستورالعمل اجرایی "برنامه مدیریت ادغام بیماری هیپاتیت در نظام ارائه خدمات اولیه سلامت" در خانه بهداشت موجود است	o بلی (۱ امتیاز)	انتظار می رود که فایل یا کتابچه دستورالعمل شناسایی، مشاوره و درمان هیپاتیت های ویروسی بی و سی در خانه بهداشت موجود باشد	✓	4
			o خیر (۰ امتیاز)	0			
	4	4	آموزش هیپاتیت و راه های پیشگیری از آن برای مراجعین گروه هدف انجام می شود	o بلی (۲ امتیاز)	مشاهده صور جلسات یا مستندات آموزشی انجام شده توسط بهورز با استفاده از ابزارهای آموزشی (پوستر، پمفلت، کتاب، کتابچه...) مطابق با مفاد آموزشی مندرج در فایل یا کتاب آموزش پیشگیری، کنترل و درمان هیپاتیت مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت SHEP MODEL برای گروه های هدف.	✓	8
			o تا حدودی (۱ امتیاز)	4			
			o خیر (۰ امتیاز)	0			
	5	5	محرمانه ماندن اطلاعات مراجعه کننده و فضای خصوصی برای انجام مشاوره به منظور توصیه به آزمایش هیپاتیت رعایت می شود	o بلی (۱ امتیاز)	انتظار می رود در رعایت محرمانگی اطلاعات نهایت دقت را به عمل آورد و با توجه به نوع سوالات مرتبط با بیماری هیپاتیت و لزوم رعایت محرمانگی اطلاعات، فضای فیزیکی مناسب جهت مشاوره فراهم نماید.	✓	4
			o خیر (۰ امتیاز)	0			
6	6	به افراد پس از انجام RDT هیپاتیت، در خصوص پرهیز از رفتارهای پرخطر آموزش داده می شود	o بلی (۱ امتیاز)	پرسشگری در خصوص آموزش و پیشگیری راههای انتقال هیپاتیت B و C از مراجعینی که برای آنها کیت RDT مصرف شده است	✓	4	
		o خیر (۰ امتیاز)	0				

۱۰	✓	انتظار می رود که کیت RDT هیپاتیت B و C به اندازه جمعیت گروه هدف در مرکز موجود باشد	o بلی (۲ امتیاز)	کیت RDT هیپاتیت B و C در مرکز موجود است	7	5	تشخیص		
۰	✓		o خیر (۰ امتیاز)						
۱۰	✓	انتظار می رود کیت‌های RDT در دمای زیر ۲۵ درجه و به دور از رطوبت و با رعایت تاریخ انقضا در محل مناسب (ترجیحا در یخچال) نگهداری شوند.	o بلی (۲ امتیاز)	شرایط نگهداری کیت‌های RDT هیپاتیت B و C در مرکز صحیح است	8				
۰	✓		o خیر (۰ امتیاز)						
20	✓	انتظار می رود بهورز با مطالعه فایل آموزشی انجام تست تشخیص سریع هیپاتیت، مسلط به انجام درست بیماریابی اولیه توسط کیت های تشخیص سریع هیپاتیت (RDT) به شیوه درست، برای گروه های پرخطر و در معرض خطر باشد	o بلی (۴ امتیاز)	بهورز اقدام به انجام RDT هیپاتیت B و C در افراد مورد هدف (برنامه حذف هیپاتیت) می نماید	9				
5	✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)						
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)						
15	✓	بررسی تعداد بیماران شناسایی شده و ارجاع شده به پزشک انجام می شود	o بلی (۳ امتیاز)	پس از انجام RDT، بیماران شناسایی شده برای ادامه روند تشخیص و درمان به پزشک معرفی می گردند	10			5	ارجاع و پیگیری
5	✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)						
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)						
5	✓	بهورز با استفاده از شناسایی و فراخوان افراد خانواده فرد مبتلا، اقدام به انجام تست RDT برای هیپاتیت B و C کرده و مستندات آن را ثبت می نماید.	o بلی (۱ امتیاز)	اقدام برای پیگیری و بررسی در اطرافیان فرد با نتیجه RDT مثبت هیپاتیت های B و C انجام می گیرد	11				
2.5	✓		o تا حدودی (۰.۵ امتیاز)						
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)						
8	✓	بررسی گزارشهای ماهانه بر اساس فرم گزارشدهی به کارشناس هیپاتیت شهرستان	o بلی (۲ امتیاز)	گزارش ماهانه بر اساس فرم گزارشدهی به کارشناس هیپاتیت شهرستان ارسال می شود	12	4	ثبت اطلاعات		
4	✓		o تا حدودی (۱ امتیاز)						
0	✓		o خیر (۰ امتیاز)						

نام چک لیست								
چک لیست پایش مرکز جامع سلامت								
شهرستان: پایگاه سلامت:				دانشگاه علوم پزشکی: مرکز خدمات جامع سلامت:				
تلفن تکمیل کننده: تلفن فرد				پایش کننده (گان): پایش شونده (گان): پزشک: مسئول:				
تاریخ پایش: فرم:								
حیطه/برنامه	وزن	ردیف	سؤال / سنجه	معیار سنجه/ استاندارد	راهنما	حضور	غیر حضور	امتیاز
آموزش	4	1	پزشک ارایه دهنده خدمت، حداقل یک بار آموزشهای لازم درباره برنامه هیپاتیت را دیده است(در صورت عدم تغییر پزشک و جواب بلی به این سوال در اولین پایش، نیازی به پرسش مجدد در پایشهای بعدی نیست)	o بلی (۳ امتیاز)	انتظار می رود پزشک بر پروتکل اجرایی برنامه ادغام، دستورالعمل آموزشی هیپاتیت بر اساس SHEP model(با مشاهده فایل یا کتاب آموزش پیشگیری، کنترل و درمان هیپاتیت مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقاء سلامت SHEP MODEL)، انجام RDT هیپاتیت B و C(با مطالعه فایل آموزشی انجام تست تشخیص سریع هیپاتیت)، مراقبت و درمان بر اساس گایدلاین درمان هیپاتیت B و C مصوب کمیته کشوری هیپاتیت مسلط باشد.	✓		12
				o تا حدودی (۱ امتیاز)		✓		4
				o خیر (۰ امتیاز)		✓		0
	4	2	دستورالعمل اجرایی "برنامه مدیریت ادغام بیماری هیپاتیت در نظام ارائه خدمات اولیه سلامت" در مرکز جامع سلامت موجود است	o بلی (۱ امتیاز)	انتظار می رود که فایل یا کتابچه دستورالعمل شناسایی، مشاوره و درمان هیپاتیت های ویروسی بی و سی در مرکز جامع سلامت موجود باشد	✓		4
				o خیر (۰ امتیاز)		✓		0
	3	3	محرمانه ماندن اطلاعات مراجعه کننده و فضای خصوصی برای انجام مشاوره به منظور توصیه به آزمایش هیپاتیت رعایت می شود	o بلی (۲ امتیاز)	انتظار می رود در رعایت محرمانگی اطلاعات نهایت دقت را به عمل آورد و با توجه به نوع سوالات مرتبط با بیماری هیپاتیت و لزوم رعایت محرمانگی اطلاعات، فضای فیزیکی مناسب جهت مشاوره و ویزیت فراهم نماید.	✓		8
o خیر (۰ امتیاز)				✓			0	

8	✓	انتظار می رود که پزشک از تعداد بیماران مشاوره شده و شناسایی شده با استفاده از RDT توسط سایر افراد آرایه دهنده خدمت در مرکز جامع سلامت اطلاع داشته باشد	بلی (۲ امتیاز) 0	پزشک بر روی عملکرد سایر افراد آرایه دهنده خدمت در برنامه ادغام نظارت دارد	4	4	نظارت
0	✓		خیر (۰ امتیاز) 0				
15	✓	بررسی تعداد افراد با نتیجه مثبت با تعداد افراد با نتیجه RDT مثبت که برای انجام آزمایش PCR به آزمایشگاه های منتخب ارجاع شده اند	بلی (۳ امتیاز) 0	پزشک پس از ویزیت همه موارد مثبت RDT هپاتیت، آنها را برای انجام آزمایش PCR به آزمایشگاه منتخب مورد تایید اعلام شده ارجاع میکند	5		ارجاع و پیگیری
5	✓		تا حدودی (۱ امتیاز) 0				
۰	✓		خیر (۰ امتیاز) 0				
15	✓	انتظار می رود پزشک تعداد موارد پیگیری تلفنی برای عدم مراجعه به آزمایشگاه منتخب بعد از یک ماه را از مراقب سلامت/ماما پیگیری نماید	بلی (۳ امتیاز) 0	برای موارد عدم مراجعه به آزمایشگاه منتخب پیگیری صورت میگیرد	6	5	
5	✓		تا حدودی (۱ امتیاز) 0				
0	✓		خیر (۰ امتیاز) 0				
15	✓	انتظار می رود پزشک بر انجام پیگیری ارجاع اطرافیان درجه یک بیمار جهت انجام آزمایش های لازم، توسط مراقب سلامت نظارت کامل داشته باشد	بلی (۳ امتیاز) 0	در صورت مثبت شدن نتیجه آزمایش هپاتیت، ارجاع اطرافیان درجه یک (همسر یا شریک جنسی) بیمار به مراقب سلامت انجام شده است	7		
5	✓		تا حدودی (۱ امتیاز) 0				
0	✓		خیر (۰ امتیاز) 0				
15	✓	انتظار می رود پزشک نسبت تعداد بیماران با تشخیص قطعی هپاتیت را با تعداد بیماران درمان شده مقایسه نماید	بلی (۳ امتیاز) 0	تمامی موارد با تشخیص قطعی هپاتیت که درمان آنها توسط پزشک عمومی مرکز مجاز میباشد (مطابق گایدلاین درمان) تحت درمان قرار گرفته اند	8	5	درمان
5	✓		تا حدودی (۱ امتیاز) 0				
0	✓		خیر (۰ امتیاز) 0				
8	✓	انتظار می رود گزارش ماهانه بر اساس فرمهای گزارشدهی به کارشناس هپاتیت شهرستان ارسال شود	بلی (۲ امتیاز) 0	گزارش ماهانه بر اساس فرمهای گزارشدهی به کارشناس هپاتیت شهرستان ارسال میشود	9	4	ثبت اطلاعات
4	✓		تا حدودی (۱ امتیاز) 0				
0	✓		خیر (۰ امتیاز) 0				

چک لیست پایش معاونت بهداشت دانشگاه/برنامه حذف و کنترل هپاتیت								نام چک لیست	
دانشگاه علوم پزشکی :								شهرستان :	
سلامت :								پایگاه سلامت :	
تاریخ پایش :								پایش کننده (گان) :	
پایش شونده (گان) :								تلفن تکمیل کننده فرم :	
تلفن فرد مسئول :									
حیطه/برنامه	وزن	ردیف	سؤال / سنجه	معیار سنجش/ استاندارد	راهنما	حضور	غیرحضور	امتیاز	
آمار و اطلاعات	4	1	بر نظام ثبت و گزارش دهی موارد هپاتیت های ویروسی C&B و شاخص های عملکردی واحدهای مشاوره هپاتیت بر اساس متغیر های ذریبط آشنایی و اشراف کامل دارد	o بلی (4 امتیاز)	معاون محترم بهداشت باید از میزان بروز و شیوع هپاتیت های ویروسی B و C و D در استان مربوطه و میزان بروز هپاتیت C&B در جمعیت گوناگون استان نظیر زندانیان ، زنان آسیب پذیر، معتادین تزریقی و خوراکی و... اطلاع داشته باشد	✓		16	
			o تا حدودی (2 امتیاز)	8					
			o خیر (0 امتیاز)	0					
		2	بر بیمار یابی فعال و غیر فعال هپاتیت ویروسی در جمعیت های در معرض خطر و پر خطر با استفاده از کیت های تشخیص سریع هپاتیت نظارت دارد	o بلی (5 امتیاز)	از آمار جمعیت های در معرض خطر و پرخطر استان که نیازمند شناسایی اکتیو با استفاده از کیت های تشخیص سریع میباشند و همچنین بر روند اجرای بیماریابی غیرفعال در نظام شبکه بر اساس تعداد مراجعین برای اخذ خدمت و تعداد بیماران شناسایی شده اطلاع داشته باشد. بعنوان مثال تعداد جمعیت زندانیان استان ، معتادین و زنان آسیب پذیر کودکان کار و خیابان و....	✓		25	
			o تا حدودی (2 امتیاز)	10					
			o خیر (0 امتیاز)	0					
نظارت	5	3	بر روند درمان موارد هپاتیت های ویروسی C&B نظارت دارد	o بلی (5 امتیاز)	بر درصد بیماریابی ، درصد انجام تستهای مولکولی (PCR) و درصد بیماران درمان شده رایگان و غیر رایگان اشراف داشته باشد	✓		25	
			o تا حدودی (2 امتیاز)	10					
			o خیر (0 امتیاز)	0					
		4	بر روند واکسیناسیون هپاتیت B در جمعیت های در معرض خطر نظارت دارد	o بلی (5 امتیاز)	باید بر دستورالعمل اجرایی واکسیناسیون هپاتیت B در گروههای در معرض خطر و اطلاعات آماری دریافت واکسن این گروهها اشراف داشته باشد . همچنین بر مفاد تفاهم نامه های واکسیناسیون در گروه های در معرض خطر نیز اطلاع داشته باشند	✓		25	
			o تا حدودی (2 امتیاز)	10					
			o خیر (0 امتیاز)	0					
همکاری و جلب مشارکت	3	5	با سایر سازمانهای مرتبط در برنامه حذف و کنترل هپاتیت(سازمان زندانها، سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام، سازمان انتقال خون، مجمع خیرین سلامت استان...) همکاری و جلب مشارکت دارد	o بلی (3 امتیاز)	بررسی صورتجلسات و مصوبات همکاری با سازمانهای مرتبط در برنامه حذف و کنترل هپاتیت(سازمان زندانها، سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام، سازمان انتقال خون، مجمع خیرین سلامت استان...) بر اساس تفاهم نامه کشوری	✓		9	
			o تا حدودی (1 امتیاز)	3					
			o خیر (0 امتیاز)	0					

نام چک لیست		چک لیست پایش مرکز بهداشت شهرستان/ برنامه حذف و کنترل هیاتیت						
دانشگاه علوم پزشکی :		شهرستان :					مرکز خدمات	
جامع سلامت :		پایگاه سلامت :					تلفن تکمیل کننده فرم :	
تاریخ پایش :		پایش کننده (گان) :					تلفن فرد مسئول :	
ردیف	وزن	سؤال / سنجه	معیار سنجش/ استاندارد	راهنما	حضور	غیر حضور	امتیاز	
1	4	بر نظام ثبت و گزارش دهی موارد هیاتیت های ویروسی C&B و شاخص های عملکردی واحدهای مشاوره هیاتیت بر اساس متغیر های ذریبط آشنایی و اشراف کامل دارد	o بلی (4 امتیاز)	از میزان بروز و شیوع هیاتیت های ویروسی B و C و D در استان مربوطه و میزان بروز هیاتیت C&B در جمعیت گوناگون استان نظیر زندانیان ، زنان آسیب پذیر، معتادین تزریقی و خوراکی و... اطلاع داشته باشد	✓		16	
			o تا حدودی (2 امتیاز)		✓		8	
			o خیر (0 امتیاز)		✓		0	
2		بر بیمار یابی فعال و غیر فعال هیاتیت ویروسی در جمعیت های در معرض خطر و پر خطر با استفاده از کیت های تشخیص سریع هیاتیت نظارت دارد	o بلی (5 امتیاز)	از آمار جمعیت های در معرض خطر و پرخطر استان که نیازمند شناسایی اکتیو با استفاده از کیت های تشخیصی سریع میباشند و همچنین بر روند اجرای بیماریابی غیرفعال در نظام شبکه بر اساس تعداد مراجعین برای اخذ خدمت و تعداد بیماران شناسایی شده اطلاع داشته باشد. بعنوان مثال تعداد جمعیت زندانیان استان ، معتادین و زنان آسیب پذیر کودکان کار و خیابان و.....	✓		25	
			o تا حدودی (2 امتیاز)		✓		10	
			o خیر (0 امتیاز)		✓		0	
3	5	بر روند درمان موارد هیاتیت های ویروسی C&B نظارت دارد	o بلی (5 امتیاز)	بر درصد بیماریابی ، درصد انجام تستهای مولکولی (PCR) و درصد بیماران درمان شده رایگان و غیر رایگان اشراف داشته باشد	✓		25	
			o تا حدودی (2 امتیاز)		✓		10	
			o خیر (0 امتیاز)		✓		0	
4		بر روند واکسیناسیون هیاتیت B در جمعیت های در معرض خطر نظارت دارد	o بلی (5 امتیاز)	باید بر دستورالعمل اجرایی واکسیناسیون هیاتیت B در گروههای در معرض خطر و اطلاعات آماری دریافت واکسن این گروهها اشراف داشته باشد . همچنین بر مفاد تفاهم نامه های واکسیناسیون در گرو های در معرض خطر نیز اطلاع داشته باشند	✓		25	
			o تا حدودی (2 امتیاز)		✓		10	
			o خیر (0 امتیاز)		✓		0	

9	✓	بررسی صورتجلسات و مصوبات همکاری با سازمانهای مرتبط در برنامه حذف و کنترل هیپاتیت(سازمان زندانها، سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام، سازمان انتقال خون، مجمع خیرین سلامت استان...) بر اساس تفاهم نامه کشوری	o بلی (۳ امتیاز)	با سایر سازمانهای مرتبط در برنامه حذف و کنترل هیپاتیت(سازمان زندانها، سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام، سازمان انتقال خون، مجمع خیرین سلامت استان...) همکاری و جلب مشارکت دارد	5	3	همکاری و جلب مشارکت
3	✓		o تا حدودی(۱ امتیاز)				
0	✓		o خیر(۰ امتیاز)				

منابع:

- ۱- گویا، محمدمهدی؛ رضانی، رشید؛ فلاحی، حمیرا؛ نمازی، روشنگر؛ آهنگرزاده، لیلا. (۱۳۹۸). اصول آموزشی هپاتیت‌های B و C. تهران: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت بهداشتی.
  - ۲- رضانی، رشید؛ فلاحی، حمیرا؛ انوشیروانی، امیر؛ سهراب پور، امیرعلی؛ نمازی، روشنگر؛ آهنگرزاده، لیلا. (۱۳۹۹). راهنمای درمان هپاتیت C مزمن در ایران ویژه پزشکان عمومی تهران: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت بهداشتی.
  - ۳- شغلی، علیرضا. (۱۴۰۰). اطلس داده‌های زیست رفتاری و مارکرهای خونی هپاتیت B و C. زنجان: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زنجان.
  - ۴- صومی، محمدحسین؛ نورآبادی، غلامرضا؛ رضانی، رشید؛ عظیمیان، فاطمه؛ شکیب فر، فرح. (۱۳۹۶). آموزش پیشگیری، کنترل و درمان بیماری هپاتیت. تبریز: انتشارات مدل جامع سیستماتیک آموزش و ارتقا سلامت.
- 5- Amon J, Brown T, Hogle J, et al. Behavioral Surveillance Surveys (BSS): Guidelines for Repeated Behavioral Surveys in Populations at Risk of HIV. Family Health International, 2000. Available from URL: http://www.who.int/hiv/strategic/en/bss_fhi2000.pdf.
- 6- Global Hepatitis Report, 2021. World Health Organization.
7. Guidelines on hepatitis B and C testing. (2017). World Health Organization.